

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ШВАГЕР Ольга Андріївна

УДК: 342.9.03:336.722.11(477)(043.5)

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ФОНДУ
ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ**

Спеціальність 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право;
інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового
ступеня кандидата юридичних наук

Суми – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Сумському державному університеті.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент
ПЛОТНІКОВА Марія Володимирівна,
Сумський державний університет,
доцент кафедри міжнародного, європейського права
та цивільно-правових дисциплін

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, доцент,
заслужений юрист України
РЄЗНІК Олег Миколайович,
секретар Сумської міської ради;

кандидат юридичних наук, доцент,
ЧЕРНАДЧУК Тамара Олександрівна,
Сумський національний аграрний університет,
доцент кафедри адміністративного та
інформаційного права.

Захист відбудеться 25 вересня 2021 року о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 55.051.07 Сумського державного університету за адресою: 40007, м. Суми, вул. Петропавлівська, 57.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Сумського державного університету за адресою: 40007, м. Суми, вул. Римського-Корсакова, 2.

Автореферат розісланий 20 серпня 2021 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. С. Горобець

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. В умовах динамічності суспільно-політичного та економічного життя держави гостро постає питання розвитку та удосконалення законодавства, що регулює функціонування системи гарантування вкладів фізичних осіб і, зокрема, місця Фонду гарантування вкладів фізичних осіб в системі державного управління, забезпечення виконання його завдань та реалізації функцій щодо захисту прав вкладників.

Розроблення концептуальних засад розвитку системи гарантування вкладів фізичних осіб є одним із завдань юридичної науки. Адміністративно-правова наука повинна виявляти сферу його предметного впливу, методи регулювання таких важливих для держави відносин, які виникають із діяльності організації системи гарантування вкладів фізичних осіб.

Оптимізація адміністративно-правового регулювання діяльності, пов'язаної із гарантуванням прав вкладників є сучасною проблемою, рішення якої розраховане на довготривале удосконалення системи гарантування вкладів фізичних осіб, зокрема, і фінансової системи України в цілому.

Подальше удосконалення адміністративно-правового статусу Фонду гарантування вкладів фізичних осіб в Україні безпосередньо залежить від імплементації якісно нових підходів до його правового регулювання. Передусім таке регулювання потребує вдосконалення механізму забезпечення реалізації функцій та повноважень Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

Останнім часом простежується тенденція розвитку законодавства у зазначеному напрямку. Зокрема, закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» суттєво розширив сферу повноважень Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, змінив процедуру введення тимчасових адміністрацій та ліквідації банків, а також – систему оцінювання надійності банків. Проте, на сьогоднішній день спостерігається неоднозначність розуміння компетенції Фонду гарантування вкладів фізичних осіб і недостатньо уваги в юридичній літературі приділяється, зокрема, діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб в контексті розгляду цього питання.

Окремі аспекти адміністративно-правового регулювання діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб характеризуються у працях Є. С. Ходак, Т. В. Мазур, В.Д. Чернадчука, Б. П. Адамика, Н. П. Дребот, Ю. Г. Собчук, С.Г. Науменко, Д.Б. Чеховського та О.І. Кадикало, однак їхні дослідження не мають комплексного характеру.

Наведене ще раз підтверджує актуальність обраної теми та зумовлює потребу у детальному аналізі вітчизняного та зарубіжного законодавства і

практики, існуючих в літературі поглядів на зазначені питання, вивчення рекомендацій спеціалізованих міжнародних організацій.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконане у відповідності до затвердженої Стратегії сталого розвитку «Україна–2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5; Плану законодавчого забезпечення реформ в Україні, схваленого Постановою Верховної Ради України від 04 червня 2015 р. № 509-VIII, Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 р.; науково-дослідної теми Навчально-наукового інституту права Сумського державного університету «Організаційно-правові засади функціонування правоохоронної, судової та фінансової систем України» (номер державної реєстрації 018U001317).

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційної роботи полягає у виявленні існуючих проблем адміністративно-правового регулювання діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб на підставі аналізу наукових поглядів вчених, зарубіжного та національного законодавства для формулювання та обґрунтування пропозицій щодо удосконалення правового забезпечення діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, а також правових засад оптимізації адміністративно-правового регулювання діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

Для досягнення поставленої мети потрібно вирішити наступні завдання:

- розглянути наукові підходи щодо розуміння сутності поняття адміністративно-правового статусу та виявити його особливості;
- визначити місце Фонду гарантування вкладів фізичних осіб в системі державного управління банківською діяльністю;
- здійснити аналіз теоретичних положень і з'ясувати сучасний стан адміністративно-правового регулювання діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб в Україні;
- дослідити процедурні аспекти реалізації гарантійної функції Фонду гарантування вкладів фізичних осіб і функції виведення неплатоспроможних банків з ринку в сучасних умовах;
- проаналізувати зарубіжний досвід правового регулювання діяльності уповноважених суб'єктів системи гарантування вкладів та охарактеризувати можливі шляхи його використання в Україні;
- з'ясувати проблеми формування понятійного апарату, уточнити визначення деяких існуючих понять і надати обґрунтовані визначення окремих понять;

- сформулювати пропозиції та надати рекомендації щодо удосконалення правового забезпечення діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та механізму оптимізації взаємовідносин Фонду гарантування вкладів фізичних осіб з іншими суб'єктами державного управління;

- визначити напрями розвитку законодавства щодо вдосконалення правового забезпечення діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають в процесі організації та функціонування системи гарантування вкладів фізичних осіб, здійснення державного управління в сфері гарантування вкладів фізичних осіб, пов'язані з діяльністю Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

Предметом дослідження є адміністративно-правові засади діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є діалектико-матеріалістичний метод пізнання об'єктивної дійсності та засновані на ньому загальнонаукові та спеціальні методи.

З метою найбільш повного та об'єктивного вивчення категорій, що були розглянуті у дослідженні були використані метод системного аналізу та логіко-семантичний метод (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3).

Завдяки формально-логічному методу було досліджено та виявлено взаємозв'язок між адміністративно-правовими засадами діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та особливості реалізації його функцій, завдань та повноважень (розділ 2), з'ясовано сутність його адміністративно-правового статусу (підрозділ 1.2).

Використання діалектичного методу дозволило сформулювати уявлення про елементи правового статусу Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та з'ясувати порядок їх реалізації та взаємозв'язку у різних правовідносинах, суб'єктом яких є Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (підрозділ 1.3, розділ 2, підрозділ 3.2).

Порівняльно-правовий метод дослідження використовувався при з'ясуванні особливостей правового регулювання діяльності уповноважених суб'єктів систем гарантування вкладів в зарубіжних країнах (підрозділ 3.1) та метод правового моделювання для визначення шляхів оптимізації правового регулювання діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (підрозділ 2.1, 3.2).

Науково-теоретичним підґрунтям дисертації стали праці фахівців у галузі теорії держави і права, адміністративного права, фінансового права та інших галузевих дисциплін. Нормативно-правову основу склали акти конституційного, адміністративного, фінансового законодавства України, нормативно-правові акти зарубіжних країн, що регулюють питання

діяльності уповноважених суб'єктів системи гарантування вкладів, а також законодавства Європейського Союзу щодо порядку гарантування депозитів та правового регулювання питань неплатоспроможності кредитних установ.

Інформаційну та емпіричну основу дослідження становлять узагальнення практики діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та Національного банку України, довідкові видання, статистичні матеріали.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що проведено комплексний аналіз теоретико-правових засад адміністративно-правового статусу Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, з'ясовано зміст його діяльності через призму визначених законодавчо функцій, завдань, методів та форм, визначені основні проблеми, що існують в адміністративно-правовому регулюванні діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. У результаті проведеного дослідження здобувачем сформульовано низку наукових положень та висновків, зокрема:

вперше:

- охарактеризовано компетентнісний та організаційно-правовий зміст діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб;

- виокремлено елементи компетенції Фонду гарантування вкладів фізичних осіб;

- розмежовано участь НБУ та Фонду гарантування вкладів фізичних осіб у відносинах неплатоспроможності банків з огляду на визначення цілей їх діяльності та повноважень у сфері публічної фінансової діяльності;

- виділено особливості адміністративно-правового статусу, які вирізняють Фонд гарантування вкладів фізичних осіб серед інших суб'єктів – носіїв владних повноважень;

- запропоновано оптимізувати адміністративно-правове регулювання діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб шляхом законодавчого закріплення повноважень щодо «раннього реагування/втручання» в банківській діяльності;

удосконалено:

- положення про нормотворчі функції Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, обґрунтовано необхідність їх належності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб з метою реалізації принципів відповідального управління та ефективного регулювання;

- положення про те, що закріплення за Фондом гарантування вкладів фізичних осіб повноважень відбувається через наділення ними керівних органів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та уповноважених Фондом гарантування вкладів фізичних осіб суб'єктів;

– положення про визначення відповідальності органу або установи в сфері публічної діяльності через призму публічної компетенції її посадових чи службових осіб;

дістали подальшого розвитку:

– пропозиції щодо вдосконалення правового механізму забезпечення фінансової стабільності саме в частині, що стосується усунення ризиків, пов'язаних з неплатоспроможністю філій іноземних банків (як наслідку неплатоспроможності головного банку в іншій державі), в тому числі шляхом налагодження співпраці між уповноваженими суб'єктами систем гарантування вкладів інших країн та Фонду гарантування вкладів фізичних осіб щодо обміну інформацією;

– наукові підходи щодо використання інструментів раннього реагування Фондом гарантування вкладів фізичних осіб в частині визначення повноважень Фонду гарантування вкладів фізичних осіб щодо розробки планів врегулювання неплатоспроможності банків та банківських груп у відповідності до положень Директиви 2014/59/ЄС;

– обґрунтування необхідності визначення змісту поняття «план врегулювання» у відповідності до положень Директиви 2014/59/ЄС.

Практичне значення одержаних результатів. Результати проведеного дослідження можуть бути використані у:

– *правотворчій діяльності* – під час підготовки актів законодавства, що визначають питання адміністративно-правового регулювання діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та інших суб'єктів системи гарантування вкладів фізичних осіб;

– *науково-дослідній роботі* – для подальших досліджень, в рамках наукових тем та планів (*акт впровадження Сумського державного університету від 15 березня 2021 р.*);

– *навчальному процесі* – при підготовці навчальних матеріалів та викладанні навчальних дисциплін «Європейські стандарти захисту прав споживачів фінансових послуг», «Правове регулювання виведення неплатоспроможних банків з ринку» (*акт впровадження Сумського державного університету від 15 березня 2021 р.*).

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження оприлюднені та обговорювалися на всеукраїнських та міжнародних конференціях: V Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні питання публічного та приватного права» (17 жовтня 2014 р., м. Запоріжжя); Zagreb's International Conference on Law and Social Sciences (December, 5th, 2014, Zagreb (Croatia)); Medzinárodná vedeckie konferencie «Právna veda a prax v treťom tisícročí» (27–28 február 2015, Košice, Slovak.); III Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Фінансове право у XXI сторіччі» (11 грудня 2015 року, м. Ірпінь); Всеукраїнська науково-практична

конференція «Адміністративне право і процес: історія, сучасність, перспективи розвитку» (25 березня 2016 р., м. Кривий Ріг); Міжнародна науково-практична конференція Вороновські читання (Фінансове право: сучасний стан та перспективи) (5 жовтня 2016 р., м. Київ); Міжнародна науково-практична конференція «Вороновські читання: співвідношення матеріального та процесуального в регулюванні фінансових відносин» (4–5 жовтня 2017 р., м. Чернівці); Международная научно-практическая конференция посвященная памяти Н. Г. Юркевича «Теоретико-прикладные проблемы реализации и защиты субъективных прав в контексте инновационного социально-экономического развития общества» (20–21 апреля 2018 г., г. Минск); II Міжнародна науково-практична конференція «Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів» (18–19 травня 2018 р., м. Суми); Міжнародна науково-практична конференція «Теорія та практика адаптації банківського законодавства України до вимог ЄС» (3 листопада 2017 р., м. Київ); Міжнародна науково-практична конференція «Вороновські читання: єдність адміністративних та фінансових процедур» (5–6 жовтня 2018 р., м. Львів); IV Міжнародна науково-практична конференція «Правові засади організації та здійснення публічної влади», присвячена світлій пам'яті доктора юридичних наук, професора, академіка-засновника НАПрНУ, першого Голови Конституційного Суду України Леоніда Петровича Юзькова (2–6 березня 2021 р., м. Хмельницький).

Публікації. Основні результати та висновки дисертаційного дослідження викладені у підрозділі колективної монографії, 7 наукових статтях, з яких 6 опубліковані у фахових наукових виданнях з юридичних наук, 1 – в іноземному науковому періодичному виданні та 12 тезах доповідей на науково-практичних конференціях та круглих столах.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, в яких об'єднано вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 235 сторінок, у тому числі список використаних джерел на 19 сторінках (177 найменувань), 3 додатки викладено на 10 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми дисертаційного дослідження, визначається мета й завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, описується його зв'язок із науковими програмами, планами, темами, грантами, зазначаються наукова новизна та практичне значення дослідження, дані щодо апробації результатів дослідження, публікацій, і його структури.

Розділ 1 «Теоретико-правові засади адміністративно-правового статусу Фонду гарантування вкладів фізичних осіб» складається із трьох підрозділів, у яких проаналізовано положення про адміністративно-правовий статус як правову категорію, визначено особливості адміністративно-правового статусу Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та аргументовано положення про його участь у публічній фінансовій діяльності.

У підрозділі 1.1 *«Адміністративно-правовий статус як правова категорія»* визначено, що характеристика адміністративно-правових засад діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб потребує аналізу його адміністративно-правового статусу, тому було узагальнено підходи до понять «правовий статус» та «адміністративно-правовий статус», а також їх елементів. Аргументовано позицію, що адміністративно-правовий статус Фонду гарантування вкладів фізичних осіб реалізується шляхом його участі в адміністративних відносинах, що виникають з приводу гарантування вкладів та виведення неплатоспроможних банків з ринку. З огляду на сформований в юридичній літературі погляд щодо структури адміністративно-правового статусу, запропоновано розширити перелік його елементів, включивши блок відповідальності (види відповідальності, порядок притягнення до відповідальності, особливості визначення підстав відповідальності). Визначення відповідальності як елементу адміністративно-правового статусу на прикладі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб дозволяє говорити про те, що відповідальність його посадових чи службових осіб, керівних органів відмінна від дисциплінарної та проявляється у відповідній соціальній реакції держави чи суспільства на діяльність органу чи установи.

Завдяки узагальненню теоретичних положень про поняття адміністративно-правового статусу різних публічних суб'єктів (Кабінет Міністрів України, Національний банк України, Антимонопольний комітет України та ін.), виділено спільні блоки елементів, що входять до його структури: функціонально-цільовий, компетенційний та організаційно-структурний блоки, а також блок відповідальності. Надано характеристику організаційно-правовому та компетентнісному змісту діяльності Фонду.

У підрозділі 1.2 *«Фонд як юридична особа публічного права»* було встановлено особливості, що відрізняють юридичну особу публічного права, як носія державної волі, носія публічних прав та обов'язків. Узагальнено позиції, які існують в юридичній літературі, щодо визначення поняття «юридична особа публічного права» та його ознак. У результаті чого встановлено, що на статус юридичних осіб публічного права перш за все претендують специфічні публічні утворення, що поєднують виконання публічних функцій із активною участю у цивільному обороті.

Досліджуючи участь суб'єкта адміністративного права як обов'язкового учасника публічно-управлінської діяльності, зазначається, що

в рамках цих відносин він отримує офіційно права, обов'язки, повноваження, відповідальність, що надає йому змогу брати участь у публічних відносинах – адміністративних, фінансових тощо. Відповідно, реалізація прав та обов'язків такого суб'єкта охоплюється поняттям компетенції у конкретних правовідносинах, в тому числі і Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Висунуто твердження про належність адміністративно-правовому статусу Фонду гарантування вкладів фізичних осіб такої ознаки як публічність.

У підрозділі 1.3 «Участь Фонду у публічній фінансовій діяльності» досліджено концепцію публічної фінансової діяльності.

Обґрунтовано законодавчо встановлену можливість участі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб у публічній фінансовій діяльності, з огляду на те, що система гарантування покликана захищати суспільний інтерес.

Проведено класифікацію суб'єктів фінансових правовідносин в контексті належності їм владних повноважень. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб віднесено до групи суб'єктів, яким належать окремі, делеговані правовими нормами владні повноваження в окремих сферах правового регулювання.

Встановлено, що діяльність Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та Національного банку України, з огляду на законодавчо встановлені цілі, є такою, що сприяє реалізації та захисту публічних інтересів – в тому числі забезпеченню стабільності банківської системи України.

З'ясовано, що конкуренція основних цілей діяльності цих двох суб'єктів банківської системи відсутня. Передача функції адміністрування та ліквідації проблемних банків від Національного банку України до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб суттєво не змінила принципів функціонування системи гарантування вкладів в Україні, проте дозволила ефективно та вчасно реагувати на зміни, що відбуваються на ринку банківських послуг.

Розділ 2 «Правове регулювання реалізації компетенції Фонду гарантування вкладів фізичних осіб» об'єднує три підрозділи, у яких міститься аналіз законодавства та юридичної літератури щодо функцій, завдань, повноважень, форм та методів діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

У підрозділі 2.1 «Завдання та функції Фонду гарантування вкладів фізичних осіб» з'ясовано, що в юридичній літературі відсутній єдиний підхід до визначення поняття «компетенція», проте є можливим виділення його елементів: функції, повноваження, сукупність прав та обов'язків відповідного уповноваженого суб'єкта. На підставі аналізу законодавства досліджено, які завдання та функції входять до компетенції Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

Здійснено розподіл законодавчо визначених функцій Фонду гарантування вкладів фізичних осіб на: пов'язані із поточною діяльністю Фонду гарантування вкладів фізичних осіб; гарантійні та пов'язані із виведенням неплатоспроможних банків з ринку. Встановлено, що функції Фонду гарантування вкладів фізичних осіб відповідно до законодавства є такими, що мають соціально значущий характер: гарантуючи захист прав вкладників – фізичних осіб – забезпечують довіру до банківської системи і сприяють швидкій акумуляції та перерозподілу коштів; забезпечуючи ефективність процедур виведення неплатоспроможних банків з ринку – сприяють більш раціональному здійсненню державного управління банківською діяльністю.

Аргументовано положення про те, що підвищення ефективності та прозорості діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб безпосередньо пов'язане із регламентацією змісту його завдань та функцій у законодавстві, а деталізація функцій та завдань, відсутність розрізненості у їх тлумаченні на рівні закону та підзаконних нормативно-правових актів сприяє інституційній спроможності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

Запропоновано контрольну діяльність Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, що здійснюється ним в межах його завдань та функцій, віднести до однієї із форм фінансового контролю.

У підрозділі 2.2 «Повноваження Фонду гарантування вкладів фізичних осіб» було розглянуто правові підстави реалізації Фондом гарантування вкладів фізичних осіб повноважень щодо гарантування закладами та виведення неплатоспроможних банків з ринку, а також його взаємовідносин із Національним банком України щодо забезпечення стабільності банківської системи України.

У ході аналізу норм Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» було встановлено відсутність прямої норми, що визначає повноваження Фонду, однак вдалося визначити, що закріплення за ним повноважень відбувається через наділення ними керівних органів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та уповноважених Фондом гарантування вкладів фізичних осіб суб'єктів.

Здійснено розмежування повноважень Адміністративної ради Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та Виконавчої дирекції Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Виконавча дирекція Фонду гарантування вкладів фізичних осіб має наступні повноваження: у сфері забезпечення діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб; щодо джерел формування коштів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб; у сфері забезпечення відшкодування коштів закладами; у сфері регуляторної діяльності; у сфері виведення неплатоспроможних банків з ринку.

Обґрунтовано важливість реалізації регуляторної функції Фондом гарантування вкладів фізичних осіб та визначено порядок прийняття ним нормативно-правових актів.

У підрозділі 2.3 «*Форми і методи діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб*» узагальнені підходи до визначення форм управлінської діяльності, надано характеристику правовим та організаційним формам діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

Встановлено, що форма управлінської діяльності є не що інше як об'єктивне вираження змісту діяльності суб'єктів державного управління, завдяки чому реалізуються всі функції та завдання, поставлені державою перед відповідним суб'єктом владних повноважень.

Аргументовано, що до форм діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб слід віднести: контроль Фонду гарантування вкладів фізичних осіб за виконанням зобов'язань банків у зв'язку з їх участю в системі гарантування вкладів фізичних осіб; здійснення перевірок та моніторингу банку; застосування адміністративно-господарських санкцій.

Встановлено, що досягнення цілей ефективності управління та контролю суб'єктами державного управління можливе за рахунок отримання повної та постійно оновлюваної інформації щодо об'єкта управління або об'єкта контролю шляхом використання певних методів (сукупності процедур, прийомів, способів чи засобів).

З урахуванням положень законодавства запропоновано в залежності від завдань, в межах яких здійснюється діяльність Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, обирати відповідно метод, що буде найефективнішим у цій ситуації.

Розділ 3 «Напрями вдосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб» вміщує два підрозділи, в яких охарактеризовано досвід правового регулювання діяльності уповноважених суб'єктів систем гарантування вкладів зарубіжних країн та ЄС, визначені основні проблеми правового регулювання діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб в Україні та запропоновано шляхи оптимізації.

У підрозділі 3.1 «*Зарубіжний досвід правового регулювання діяльності уповноважених суб'єктів системи гарантування вкладів*» визначено найбільш поширені чинники впливу на формування систем гарантування вкладів.

Зроблено висновки про універсальність очікувань (причин) формування систем гарантування вкладів та створення спеціальних суб'єктів, що будуть здійснювати безпосередню діяльність в частині забезпечення реалізації функцій системи.

Надано характеристику принципам побудови таких систем та основним моделям, що існують у світі. Систему гарантування вкладів фізичних осіб в Україні віднесено до змішаного типу.

Було проаналізовано законодавство зарубіжних країн (Литви, Польщі, Німеччини, Бразилії, Індії, Боснії та Герцеговини та ін.) на предмет правового регулювання діяльності уповноважених суб'єктів систем гарантування вкладів, на підставі якого узагальнено особливості їх правового статусу.

Відзначено важливість врахування положень законодавства ЄС щодо регулювання діяльності уповноважених суб'єктів систем гарантування вкладів, у зв'язку із підписанням Угоди про асоціацію та зобов'язаннями України щодо імплементації відповідних норм.

У підрозділі 3.2 *«Шляхи оптимізації адміністративно-правового регулювання діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб для ефективного виконання ним функцій»* проаналізовано основні позиції, що існують в юридичній літературі про проблеми, що залишаються невирішеними у правовому регулюванні діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

Було встановлено, що у законодавстві України відсутній правовий механізм забезпечення фінансової стабільності саме в частині, що стосується усунення ризиків, пов'язаних з неплатоспроможністю філій іноземних банків, запропоновано врегулювати на законодавчому рівні порядок нагляду за діяльністю філій іноземних банків на території України у разі неплатоспроможності їх головного банку, а також передбачити можливості співпраці Фонду гарантування вкладів фізичних осіб із уповноваженими суб'єктами інших країн щодо обміну інформацією.

Запропоновано визначити одним із ключових напрямів оптимізації адміністративно-правового регулювання діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб можливість відповідно до законодавства наділення його повноваженнями щодо «раннього реагування/втручання».

Запропоновано розробити та впровадити відповідні зміни до законодавства щодо використання інструментів раннього реагування Фондом гарантування вкладів фізичних осіб шляхом внесення змін до Положення про виведення неплатоспроможних банків з ринку в частині визначення повноважень Фонду гарантування вкладів фізичних осіб щодо розробки планів врегулювання неплатоспроможності банків та банківських груп у відповідності до положень Директиви 2014/59/ЄС.

Аргументовано позицію про необхідність врахування світового та європейського досвіду щодо адміністративно-правового регулювання діяльності подібних за статусом до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб суб'єктів з метою підвищення інституційної спроможності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

ВИСНОВКИ

У дисертації узагальнено наукові підходи щодо розуміння сутності поняття адміністративно-правового статусу, виявлено його особливості та сформовано цілісне уявлення про поняття та зміст адміністративно-правового статусу Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, його місце серед інших суб'єктів державного управління та визначено правові підстави здійснення ним діяльності щодо гарантування вкладів фізичних осіб та виведення неплатоспроможних банків з ринку. За результатами проведеного дослідження було сформовано ряд висновків та пропозицій.

1. Розглянуто наукові підходи щодо розуміння сутності поняття адміністративно-правового статусу та з'ясовано, що в юридичній доктрині на сьогоднішній день відсутня єдина точка зору щодо змісту та структури адміністративно-правового статусу. До його структури у загальному розумінні відносять функції, завдання, права, обов'язки, методи та форми діяльності. З огляду на проведений аналіз юридичної літератури та законодавства, запропоновано розширити його зміст, включивши блок відповідальності: види відповідальності, порядок притягнення до відповідальності, особливості визначення підстав відповідальності.

Визначено зміст поняття адміністративно-правового статусу як правової категорії та узагальнено характеристики юридичних осіб публічного права як суб'єктів адміністративного права. Обґрунтовано, що діяльності та правовому статусу Фонду гарантування вкладів фізичних осіб належить ознака публічності, яка виходить із наступних особливостей його діяльності: Фонд гарантування вкладів фізичних осіб є частиною банківської системи і діє як юридична особа публічного права в силу публічних інтересів, які покликана захищати саме система гарантування вкладів; Фонд гарантування вкладів фізичних осіб взаємодіє з іншими суб'єктами публічної влади з метою забезпечення стабільності банківської системи, а, відповідно, і фінансової системи держави в цілому; Фонд гарантування вкладів фізичних осіб має відокремлене майно, що є об'єктом державної власності і перебуває у його господарському віданні; присутня певна специфіка щодо здійснення ним видатків та отримання доходів – Фонд гарантування вкладів фізичних осіб є установою, яка не має на меті отримання прибутку; наявність публічно-правової природи страхових внесків до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб банками, які залучають кошти фізичних осіб уклади.

2. Виділено особливості, які вирізняють Фонд гарантування вкладів фізичних осіб серед інших суб'єктів – носіїв владних повноважень щодо управління банківською діяльністю: 1) відсутність у Фонду гарантування вкладів фізичних осіб комерційної мети, що підтверджується п. 3 статті 3 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб»; 2) статус

єдиного уповноваженого суб'єкта, що має право гарантувати права вкладників фізичних осіб (стаття 3 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб»); 3) обов'язковість участі банків в системі гарантування вкладів відповідно до норм законодавства, а не на підставі інших правозобов'язуючих документів (стаття 17 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб»); 4) майнова самостійність Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (стаття 3 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб»); 5) неможливість віднесення Фонду гарантування вкладів фізичних осіб до органів державної влади через відсутність закріплення за ним спеціального конституційно-правового статусу, що дає можливість державі шляхом наділення його спеціальними повноваженнями здійснювати реалізацію своїх владних функцій у сфері гарантування вкладів.

Встановлено, що конкуренція основних цілей діяльності Національного банку України та Фонду гарантування вкладів фізичних осіб як суб'єктів управління банківською діяльністю відсутня. Передача функції адміністрування та ліквідації проблемних банків від Національного банку України до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб суттєво не змінила принципів функціонування системи гарантування вкладів в Україні, проте дозволила ефективно та вчасно реагувати на зміни, що відбуваються на ринку банківських послуг. Визначення таких завдань Фонду гарантування вкладів фізичних осіб дозволяє зменшити монополізм Національного банку України в управлінні банківською системою країни, оскільки Фонд гарантування вкладів фізичних осіб є самостійним суб'єктом банківської системи України і не підпорядковується центральному банку, тому здійснює юридично значимі дії в силу закону. Діяльність Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та Національного банку України є такою, що сприяє реалізації та захисту публічних інтересів – у тому числі забезпеченню стабільності банківської системи України.

3. Досліджено порядок реалізації Фондом гарантування вкладів фізичних осіб закріплених за ним функцій та завдань. Доведено, що функції Фонду гарантування вкладів фізичних осіб відповідно до законодавства є таким, що мають соціально значущий характер, що проявляється у, по-перше, гарантуванні захисту прав вкладників – фізичних осіб, тим самим забезпечується довіра до банківської системи, що сприяє швидкій акумуляції та перерозподілу коштів; по-друге, забезпечення ефективності процедур виведення неплатоспроможних банків з ринку сприяє більш раціональному здійсненню державного управління банківською діяльністю.

Встановлено, що форми діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб поділяються на правові та організаційні. До правових слід віднести – видання в межах своїх повноважень нормативно-правових актів,

обов'язкових до виконання банками, а до організаційних – здійснення контролю за виконанням зобов'язань банків у зв'язку з їх участю в системі гарантування вкладів фізичних осіб, виведення неплатоспроможних банків з ринку та інші пов'язані безпосередньо із управлінням та організацією банківської діяльності та системи гарантування вкладів.

Висловлено думку, що контроль Фонду гарантування вкладів фізичних осіб за виконанням зобов'язань банків у зв'язку з їх участю в системі гарантування вкладів фізичних осіб та є частиною покладених на нього завдань та визначених законодавством повноважень, є однією із форм фінансового контролю. Контроль за діяльністю кредитних організацій, який здійснюється Національним банком України, є однією з форм реалізації публічного інтересу у підтримці стабільної банківської та фінансової системи держави. Проте така форма контролю за банківською діяльністю не є єдиною, яка існує. Для вирішення таких завдань як попередження неплатоспроможності банків чи зменшення негативних наслідків після визнання банку неплатоспроможним (в цьому проявляється публічний інтерес державного управління банківською діяльністю), а також для задоволення приватних інтересів вкладників Фонд гарантування вкладів фізичних осіб реалізує свою діяльність.

4. Розглянувши правові засади реалізації компетенції Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, аргументовано положення, що підвищення ефективності та прозорості діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб безпосередньо пов'язане із регламентацією змісту його завдань та функцій у законодавстві. Деталізація функцій та завдань, відсутність розрізненості у їх тлумаченні на рівні закону та підзаконних нормативно-правових актів дозволяють говорити про зрозумілість їх формулювань, що однозначно сприяє інституційній спроможності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб утворений як спеціалізована установа для здійснення різних функцій, визначених Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» та деталізованих у відповідних нормативно-правових актах, що стосуються питань захисту прав вкладників та виведення неплатоспроможних банків з ринку.

Встановлено, що реалізація законодавчо закріплених за Фондом гарантування вкладів фізичних осіб повноважень, відбувається через наділення ними керівних органів Фонду та уповноважених Фондом гарантування вкладів фізичних осіб суб'єктів.

5. З'ясовано, в ході опрацювання зарубіжного законодавства, законодавства ЄС та міжнародних документів, що значна кількість норм законодавства, що регулює функціонування системи гарантування вкладів фізичних осіб в Україні, вже відповідають сучасним європейським та

міжнародним практикам, однак існують досі невирішені проблеми: в умовах євроінтеграції для України особливо актуальним є питання приведення вимог і процесів гарантування і страхування вкладів фізичних осіб до стандартів ЄС, зокрема в частині гармонізації законодавства, що регулює питання страхування депозитів. Зокрема, серед проблем, що існують у адміністративно-правовому регулюванні діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, виділено: відсутність закріплення за Фондом гарантування вкладів фізичних осіб повноважень щодо гарантування вкладів членів кредитних спілок та гарантування виплат за договорами накопичувального страхування життя; повноважень виведення з ринку філій іноземних банків, а відповідно відсутній правовий механізм забезпечення фінансової стабільності саме в частині, що стосується усунення ризиків, пов'язаних з неплатоспроможністю філій іноземних (як наслідку неплатоспроможності головного банку в іншій державі); повноважень щодо використання інструментів раннього реагування.

Запропоновано удосконалити існуючу систему гарантування вкладів, включивши до об'єктів гарантування вкладів вклади членів кредитних спілок та гарантування виплат за договорами накопичувального страхування життя; поступово підвищити суми гарантування вкладів у банках; підвищити інституційну спроможність Фонду гарантування вкладів фізичних осіб за рахунок надання йому повноважень виведення з ринку філій іноземних банків та раннього реагування.

6. Вказано на недосконалість понятійного апарату, що використовується у Положенні про виведення неплатоспроможних банків з ринку, затверджене Рішенням Виконавчої Дирекції Фонду гарантування вкладів фізичних осіб № 2 від 05.07.2012 р. Запропоновано при визначенні термінів, що використовуються у Положенні, змінити підхід до визначення поняття «план врегулювання»: по-перше, термін, що використовуються на сьогоднішній день «план врегулювання – рішення Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, що визначає спосіб, економічне обґрунтування, строки та умови виведення неплатоспроможного банку з ринку» – уточнити його назву відповідно до змісту терміна на «план виведення неплатоспроможного банку з ринку»; по-друге, визначити термін «план врегулювання неплатоспроможності» у відповідності до положень Директиви 2014/59/ЄС та викласти його у такій редакції: «план врегулювання неплатоспроможності – документ, який детально описує характеристики банку та описує переважну стратегію розв'язання для цього банку, зокрема, які інструменти розв'язання слід чи можливо застосовувати; та містить оцінку банку з можливістю вирішення його проблем, метою якої є виявлення та усунення будь-яких перешкод для вирішення проблеми банку та можливостей його відновлення».

7. Сформульовано пропозиції щодо удосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб щодо гарантування вкладів та виведення неплатоспроможних банків з ринку. Визначено, що при використанні інструментів раннього реагування в частині закріплення повноважень Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та Національного банку України, вони не повинні конкурувати між собою. Координація їх діяльності полягатиме у наступному: при розробці планів відновлення Національний банк України повинен залучати Фонд гарантування вкладів фізичних осіб до аналізу ризиків, пов'язаних із застосуванням певних пунктів плану і, навпаки, при розробленні планів врегулювання неплатоспроможності потрібно встановити порядок аналізу та погодження Національним банком України планів врегулювання неплатоспроможності. Потрібно забезпечити постійний обмін інформацією з метою забезпечення ефективного, прозорого та відповідального управління банківською діяльністю.

8. Запропоновано врегулювати існуючі проблеми в адміністративно-правовому забезпеченні діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб шляхом внесення відповідних змін до законодавства:

- одночасно із включенням порядку про відшкодування коштів за вкладями у філіях іноземних банків, передбачити можливості співпраці Фонду гарантування вкладів фізичних осіб із уповноваженими суб'єктами інших країн. За аналогією із Національним банком України обмін інформацією може бути врегульовано на рівні двосторонніх міжнародних договорів між Україною та іншими країнами;

- закріпити за Фондом гарантування вкладів фізичних осіб повноваження щодо раннього реагування шляхом внесення змін до Положення про виведення неплатоспроможних банків з ринку в частині визначення повноважень Фонду щодо розробки планів врегулювання неплатоспроможності банків та банківських груп у відповідності до положень Директиви 2014/59/ЄС.

При розробці змісту планів врегулювання неплатоспроможності потрібно враховувати характер діяльності установи, структуру акціонерного капіталу, правову форму, профіль ризику, розмір, правовий статус та взаємозв'язок з іншими установами чи фінансовою системою загалом, обсяг та складність її діяльності, незалежно від того, чи є вона членом інституційної схеми захисту або інших кооперативних систем взаємної солідарності, незалежно від того, чи надає інвестиційні послуги чи діяльність, і чи може такий збій та подальше припинення в рамках звичайних процедур неплатоспроможності цієї установи мати значний негативний вплив на фінансові ринки, на інші установи, щодо умов фінансування або економіки в цілому в контексті планів відновлення та врегулювання та при

використанні різних повноважень та інструментів, що є в їх розпорядженні, переконавшись, що режим застосовується належним та пропорційним чином та що адміністративне навантаження, пов'язане зі зобов'язаннями щодо підготовки та відновлення плану, зведено до мінімуму. Закріплення на рівні норм Положення про виведення неплатоспроможних банків з ринку форми плану врегулювання неплатоспроможності повинно дозволити Фонду гарантування вкладів фізичних осіб обирати певний набір інструментів щодо врегулювання та містити відповідні критерії вибору таких інструментів. Передбачити можливість участі банку у розробці плану врегулювання неплатоспроможності. Зокрема, банки повинні будуть усунути будь-які перешкоди для врегулювання неплатоспроможності, які визначені Фондом гарантування вкладів фізичних осіб як частина плану. Від банку може знадобитися внести зміни до своєї операційної структури або балансу для усунення цих перешкод за погодженням із Фондом гарантування вкладів фізичних осіб.

Повноваження щодо розробки плану врегулювання неплатоспроможності повинні відповідати основному завданню Фонду гарантування вкладів фізичних осіб – забезпечення прав вкладників та недопущення їх порушень, а, отже, вибір конкретного варіанту плану повинен відповідати оптимальності діяльності банківської установи чи банківської групи та забезпечувати як приватні, так і публічні інтереси. Зазначене потрібно визначити на рівні внесення відповідних змін до Положення про виведення неплатоспроможного банку з ринку, зокрема змінивши його назву: «Положення про врегулювання неплатоспроможності банку та виведення неплатоспроможного банку з ринку», тим самим визначивши його мету у пункті 1.5 Положення: «Метою цього Положення є визначення порядку врегулювання платоспроможності банку для забезпечення оперативного вжиття заходів щодо відновлення фінансової стійкості в разі погіршення фінансового стану банку та/або настання стресової ситуації та врегулювання процесу виведення окремого неплатоспроможного банку з ринку відповідно до Закону. У процесі виведення неплатоспроможного банку з ринку Фонд гарантування вкладів фізичних осіб виконує функції тимчасового адміністратора або ліквідатора неплатоспроможного банку».

Доповнити Положення відповідним розділом під назвою «Функції Фонду щодо врегулювання неплатоспроможності банку» та визначити у ньому порядок складання уповноваженою на це особою Фонду гарантування вкладів фізичних осіб плану врегулювання, його форму та зміст; порядок його оцінки та погодження його положень із Національним банком України; строків перегляду та порядку внесення змін до нього; відповідальність осіб, що уповноважені на складання плану врегулювання неплатоспроможності з

метою мінімізації у тому числі корупційних ризиків, що можуть виникати при виборі того чи іншого інструменту врегулювання неплатоспроможності.

Доповнити частину другу статті 4 закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» «Функції Фонду» пунктом наступного змісту: «здійснює підготовку плану врегулювання неплатоспроможності з метою вирішення проблеми банку та можливостей його відновлення».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких висвітлено основні наукові результати дисертації:

1. Швагер О.А. Фінансово-правовий статус уповноважених суб'єктів системи гарантування (страхування) вкладів фізичних осіб. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Збірник наукових праць. Серія юридичні науки.* 2014. Випуск 6-2. Том 3. С. 116–118.

2. Швагер О.А. Фінансово-правове регулювання діяльності суб'єктів системи гарантування вкладів фізичних осіб в Україні. *Правовий вісник УАВС.* 2015. № 1 (12). С. 51–54.

3. Швагер О.А. Компетенція Фонду гарантування вкладів фізичних осіб: фінансово-правовий аспект. *Науковий Вісник Ужгородського Національного університету. Серія Право.* 2015. Випуск 35. Частина II. Том 3. С. 40–43.

4. Швагер О.А. Фінансово – правове регулювання діяльності ФГВФО в Україні в частині виконання функції виведення неплатоспроможних банків з ринку. *Правові горизонти.* 2017. № 3. С. 60–63.

5. Швагер О.А. Визначення ефективності дій суб'єктів фінансової діяльності як результат контрольних заходів. Проблеми правового регулювання відносин на ринку фінансових послуг в умовах глобалізації: монографія / за заг. ред. В. Д. Чернадчука, М. В. Старинського. Суми : Мрія, 2017. С. 89–110 (1,25 др. арк.).

6. Швагер О.А. Деякі аспекти ліквідації неплатоспроможного банку. *Порівняльно-аналітичне право.* 2017. Вип.5. С. 283–285.

7. Швагер О.А. Правовые аспекты администрирования систем гарантирования вкладов: опыт европейских и азиатских стран. *Asian Journal of Social and Human Sciences.* 2019. Vol. 4(1). PP. 10–18. DOI: 10.13187/ajshs.2019.1.10.

8. Швагер О.А. Антикорупційна політика Фонду гарантування вкладів фізичних осіб в механізмі захисту прав споживачів депозитних послуг. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2021. № 5. С. 201–204. URL: http://lsej.org.ua/5_2021/50.pdf.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Швагер О.А. Публічність як ознака правового статусу Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. *Актуальні питання публічного та приватного права* : тези доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 17 жовтня 2014 р. Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2014. С. 217–219.
2. Shvaher O. Actual problems of the legal regulation of the guaranteeing (insurance) system of individuals' deposits. *The Scientific Association of Economists and Lawyers «Fundacio»* : Zagreb's International Conference on Law and Social Sciences (December, 5th, 2014), Zagreb (Croatia), 2014, the collection of scientific papers. PP.157–159.
3. Shvaher O. Dual Nature of the Legal Status of the Deposit Guaranteeing Fund of Natural Persons in Ukraine. *Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie «Právna veda a prax v treťom tisícročí»*, 27–28 február 2015, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, Košice. P. 125–127.
4. Швагер О.А. Характеристика правовідносин за участю Національного банку України та Фонду гарантування вкладів фізичних осіб щодо виведення неплатоспроможних банків з ринку. *Фінансове право у XXI сторіччі* : збірник наукових праць за матеріалами III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Ірпінь, 11 грудня 2015 року. Ірпінь : НДІ фінансового права, 2015. С. 169–171.
5. Швагер О.А. Вплив принципів функціонування системи гарантування вкладів фізичних осіб на діяльність фонду гарантування вкладів фізичних осіб в Україні. *Адміністративне право і процес: історія, сучасність, перспективи розвитку* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Кривий Ріг, 25 березня 2016 року. Кривий Ріг : Донецький юридичний інститут МВС України, 2016. С.258–261.
6. Швагер О.А. Характерні особливості моделі державного регулювання функціонування системи гарантування вкладів фізичних осіб в Україні. *Вороновські читання (Фінансове право: сучасний стан та перспективи)* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 5 жовтня 2016 р. Київ : Асоціація фінансового права України, 2016. С. 277–279.
7. Швагер О.А. Актуальні питання запобіганню неплатоспроможності банків Фондом гарантування вкладів фізичних осіб. *Вороновські читання (Співвідношення матеріального та процесуального в регулюванні фінансових відносин)* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Чернівці, 4–5 жовтня 2017 р. Харків : Асоціація фінансового права України, 2017. С.248–251.

8. Швагер О.А. Некоторые аспекты защиты прав вкладчиков – физических лиц. *Теоретико-прикладные проблемы реализации и защиты субъективных прав в контексте инновационного социально-экономического развития общества* : тезисы докладов международной научно-практической конференции, посвященной памяти Н.Г. Юркевича, г. Минск, 20–21 апреля 2018. Минск : Белорусский государственный университет, 2018. С. 308–312.

9. Швагер О.А. Компетенція Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. *Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів* : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 18-19 травня 2018 р. Суми : Сумський державний університет. С. 144–149.

10. Швагер О.А. Актуальні питання гармонізації банківського законодавства щодо гарантування вкладів фізичних осіб. *Теорія та практика адаптації банківського законодавства України до вимог ЄС* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 3 листопада 2017 р. Yerevan : Eurasian Social Science Association, 2018. С. 93–95.

11. Швагер О.А. Дотримання ФГВФО принципів адміністративних процедур при відшкодуванні коштів за вкладами фізичних осіб. *Вороновські читання (Єдність адміністративних та фінансових процедур)* : збірник статей, доповідей та тез учасників міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 5–6 жовтня 2018 р. Харків : Асоціація фінансового права України, 2018. С. 608–618.

12. Плотнікова М.В., Швагер О.А. Характеристика окремих елементів системи захисту прав споживачів фінансових послуг в Європейському Союзі. *Правові засади організації та здійснення публічної влади* : збірник тез IV Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої світлій пам'яті доктора юридичних наук, професора, академіка-засновника НАПрНУ, першого Голови Конституційного Суду України Леоніда Петровича Юзькова, м. Хмельницький, 2–6 березня 2021 року. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2021. С. 432–435.

АНОТАЦІЯ

Швагер О.А. Адміністративно-правові засади діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб в Україні. – *Кваліфікована наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Сумський державний університет, Суми, 2021.

Дисертаційне дослідження присвячене розгляду питань, що стосуються сучасного стану адміністративно-правового регулювання діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб в Україні та перспективам його оптимізації.

Надано характеристику змісту та структури адміністративно-правового статусу Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. З'ясовано особливості участі Фонду у публічній фінансовій діяльності, проаналізовано його особливості як юридичної особи публічного права.

Досліджено правові засади здійснення Фондом функцій, завдань, отримання та реалізації ним повноважень. Охарактеризовано форми та методи діяльності Фонду. Визначено місце Фонду гарантування вкладів фізичних осіб в системі державного управління банківською діяльністю та виділено ряд особливостей, які виділяють його серед інших суб'єктів – носіїв владних повноважень.

Визначено ряд проблем, що існують в адміністративно-правовому регулюванні діяльності Фонду щодо відшкодування коштів за вкладами та виведення неплатоспроможних банків з ринку, запропоновано врегулювати їх шляхом внесення відповідних змін до законодавства.

Досліджено зарубіжний досвід правового регулювання діяльності уповноважених суб'єктів систем гарантування вкладів та запропоновано при подальшій оптимізації правового регулювання діяльності Фонду використати найкращі світові та європейські практики.

Ключові слова: система гарантування вкладів фізичних осіб, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, банківська система, адміністративно-правовий статус, банківський нагляд, державне управління, управління банківською системою, функції, завдання, компетенція, виведення неплатоспроможних банків з ринку, гарантування вкладів, раннє реагування, план врегулювання, план відновлення.

SUMMARY

Shvaher O.A. Administrative and legal bases of activity of the Deposit Guarantee Fund of individuals in Ukraine. - *Qualified scientific work on the rights of the manuscript.*

The thesis for a candidate's degree by the specialty 12.00.07 – Administrative Law and Process; Financial Law; Informational Law. – Sumy State University. – Sumy, 2021.

The thesis is devoted to the study of issues related to the current state of administrative and legal regulation of the Deposit Guarantee Fund of individuals in Ukraine and its optimization prospects. The analysis of the legislation of Ukraine, foreign countries and the European Union, as well as the provisions of the legal

doctrine, made it possible to come to the following results of the scientific research.

The study of the content and structure of the administrative and legal status revealed that the majority of scholars distinguish the following elements: functions, tasks, rights, responsibilities, methods and forms of activity.

It was defined the subject matter of the publicity as the feature of the administrative and legal status of the Deposit Guarantee Fund of individuals among other subjects of the banking system management; this subject matter is proved by a number of provisions highlighted in the thesis.

The place of the Deposit Guarantee Fund of individuals in the system of the state management of the banking activity has been determined and a number of features distinguishing it from other subjects-holders of power have been identified.

It was distinguished a number of problems that exist in the administrative and legal regulation of the Fund's activities relating to deposits reimbursement and withdrawal of insolvents banks from the market. It was proposed to resolve these problems by introducing appropriate changes in the legislation, in particular: to introduce deposit guarantee systems for credit union members and the guarantee of payments under the accumulative life insurance contracts; to expand the number of participants of the Fund and guaranteed deposits, gradually increase the amount of guaranteed deposits in banks; to settle the issue of the procedure of the reimbursement of deposit funds in the branches of foreign banks, to provide opportunities for cooperation of the Fund with the authorized entities of other countries; to assign the powers relating to early response to the Fund plan preparation; allow banks to participate in their development.

Having analyzed the normative documents of a number of foreign countries, which determine the legal status of authorized entities of the deposit guarantee system and international documents, it was established the compliance of the legislation governing the functioning of deposit guarantee schemes in Ukraine with modern European and international practices. However, there are still unresolved issues arising from Ukraine's obligations to bring the legislation into accordance with the EU standards, in particular, in terms of harmonization of the legislation governing the issues of deposit insurance.

Key words: guarantee system of individuals' deposits, the Deposit Guarantee Fund of individuals, banking system, administrative and legal status, banking supervision, public administration, banking system management, functions, tasks, competence, withdrawal of insolvent banks from the market, deposit guarantee, early response, resolution plan, recovery plan.

Підписано до друку 19.08. 2021 р. Формат
60x90/16. Ум. друк. арк. 1,1.
Гарнітура Times.
Тираж 100 пр. Зам. № 209/77.
Віддруковано у видавництві "Ярославна"
(Суми, вул. Горького, 2). Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 332 від 09.02.2001 р.